

DZIWOWAĆ SIĘ (948) *vb impf*

się (620), się (313), si(e) (15).

o oraz a jasne.

inf dziwować się (131). ◇ *praes 1 sg* dziwuję się (100). ◇ *2 sg* dziwujesz się (10). ◇ *3 sg* dziwuje się (43). ◇ *1 pl* dziwujemy się (18), dziwujem się (2) *KochFrag, SkarKaz*; ~ -emy (2), -emy (2) *MurzHist, Górndworz*, -(e)my (14); -em (1), (e)m (1). ◇ *2 pl* dziwujecie się (12). ◇ *3 pl* dziwiają się (48). ◇ *praet 1 sg m* dziwowałem się, -em się dziwowałem (9); -em (1), -(e)m (3). ◇ *2 sg m* -eś się dziwowałem (2). ◇ *3 sg m* dziwował się (102). *f* dziwowała się (12), się jest dziwowała (1) *BierEz*. *n* dziwowało się (2). ◇ *1 pl* dziwowaliśmy się (1). ◇ *3 pl m pers* dziwowali się (141). ◇ *subst* dziwowały się (7), dziwowały się są (1) *Leop*. ◇ *fut 1 sg m* będę się dziwował (2). ◇ *2 sg m* będziesz się dziwował (4) *RejJóz, KromRozm II, Leop, LatHar*, dziwować się będziesz (1) *CzechRozm*. ◇ *3 sg m* będzie się dziwował (4) *RejZwierc* (2), *Prot, KochMarsz*, będzie się dziwować (1) *CzechRozm*. ◇ *3 pl* będą się dziwować (12), dziwować się będą (1) *SkarŻyw*. ◇ *imp 2 sg* dziwuj się (67) ◇ *3 sg* niech się dziwuje (7). ◇ *1 pl* dziwujemy się (4). ◇ *2 pl* dziwujcie się (23). *3 pl* niech się dziwiają (1). ◇ *con 1 sg m* dziwowałbym się, bych się dziwował (3). ◇ *2 sg m* byś się dziwował (1). ◇ *3 sg m* by się dziwował (9), by się dziwow(a)ł (1). ◇ *1 pl m pers* bychmy się dziwowali (4). ◇ *2 pl m pers* byście się dziwowali (3). ◇ *3 pl m pers* by się dziwowali, dziwowaliby się (14). ◇ *impers praet* dziwowano się (1). ◇ *con* by się dziwowano (2). ◇ *part praes act* dziwując się (141).

Sł stp, Cn notuje, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Doznawać zdziwienia, zdumiewać się, mieć wrażenie, że ma się przed sobą coś niezwykłego; *mirari* *Mącz, Calag, Calep, Cn*; *admirari* *Calep, Cn*; *demirari, emirare* *Cn*; *stupere* *Calag* (837) : *BierEz* A3v; *OpecŻyw* 24, 53, 66, 168v; *ya* *łyżą dzywvyą cztacz moglocz to bycz wyłzoky to doktor był avgvłtyn PatKaz II* 52v, 60; *HistJóz* C3; *Ogon* [paw] ma długi/ ktori gdi nań kto patrzy dziwuiącz liie [!]: *roztacza FalZioł IV* 21d, 21d, 58d; *BielŻyw* 161; *MiechGlab* 57; *RejPs* 154v; *RejJóz* N6; *RejKup* aa5v; *HistAl* B, F8v, L6, L7; *MurzNT Mar* 6/6, *Luc* 8/25; *KromRozm III* Mv; *KrowObr* 102; *RejWiz* 184; A gdy wyrzucił [Jezus] dyiabelstwo/ przemowił iefth niemy/ y dziwowały sie łą [*admiratae sunt*] tłułfcze. *Leop Luc* 11/14, *Ez* 26/16, *Matth* 22/22, *Mar* 6/6, *Act* 3/11; *RejFig* Ee3v; [*Likurgus*] Kiedy práwá vftáwiał/ gdy sie dziwowáli/ Ten kazał dwa pfy przywieść/ by ná nie pátrzáli. *RejZwierc* 41, 26v, 39, 41; *BibRadz Luc* 8/25, 24/41, *Ioann* 7/15; *BielKron* 64, 112v, 123, 188, 319 (9); *Mącz* 223c, 223d, 226b; Y zdziwiłem sie dziwem wielkim/ kiedym ią vyrzał. Y rzekł mi Anyoł: Czemu sie dziwuielz [*Quae miraris Vulg Apoc* 17/7] Chcelzci powiem táiemnicę tey niewiálty *RejAp* 140, 125v, 126, 143; *Górndworz* R6; *HistRzym* 38, 46, 68v, 70v, 81v (13); *RejPos* 38, 51, 203v, 250, 350; *RejZwierc* [238], 247v; *KochMon* 25; *BudBib Gen* 43/33, 2.Reg 23/21; *BudNT* c6, *Matth* 8/27, 15/31, *Mar* 15/5, *Ioann* 7/14 (7); *CzechRozm* 29v; *Paprpán* V2; *Obácž/ Czytelniku/* co ten Grecžyn nápił [..] By to ktory łácinník mowił/ mnieyby się dziwować mógl *SkarJedn* 222; *Calag* 515b; *SkarŻyw* 202, 208, 535; A gdy iefzyczne oni niewierzyli/ y dziwowáli się od rádości/ rzekł do nich [*Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus prae gaudio, dixit Vulg Luc* 24/41]. *MWilKHist* K4v [*tłumaczenie tego samego tekstu BibRadz, WujNT*]; Gdyby prósci chłopi czytać vmieli Pálmy Dawidowe właśnie przełożone/ nie podobna áby się dziwować nie musieli/ y nie mieli poznać [..] náciągánia słow

Dawidowych *CzechEp* 161; *NiemObr* 107; *WerGość* 245; *GórnRozm* Mv; *Paprup* K4; *ActReg* 23; Admiror – Dziwuięzię, iefstem w wielkim podziwieniu. *Calep* 25a, 664b; *GostGospSieb* +3v; *LatHar* 697, 711; *KolakCath* B4; A widząc známioná y mocy wielkie ktore się dźiały/ zdumiewał się dziwuiąc [stupens admirabatur]. *WujNT Act* 8/13, *Matth* 9/33, *Mar* 10/26, 15/5, *Luc* 8/25, *Apoc* 17/7 (21); *WysKaz* 11; *SkarKaz* 42a, 488a; Dziwuięzię ptałyfko widząc chłopá tego/ Na vlicy we błócie się waláiącego. *CzahTr* K4v; *SkarKazSej* 679a; *SkorWinsz* A2v.

dziwować się z czego (4): *BielŻyw* 46; vchwyćili go [męża dzikiego] y poštáwili przed Alexandrá ná ktorego pátrząc dziwował się z ofoby iego *HistAl* K6v, G8v; się krol dziwował z wielkości one⁸⁰ widzenia *HistRzym* 100.

dziwować się komu, czemu (502): Lzam się nie trzebá dziwować Ani ná płáčz wielki pátrząc: Mnodyć ten obyczay máią/ Lzámi zdrády przykrywáią. *BierEz* O3v, A3v, Cv, E2v, E3v, R4v (16); niebo ij ziemia/ dziwuycie się męce fyne mé⁸⁰ *OpecŻyw* 149v, 28v, 72, 75, 119, 182v (21); *OpecŻywPrzedm* C3v; a tedy anyely yáły fyą dzyuouacz náfylny vyelmoznofczy y doftoynofczy tey myley paⁿny *PatKaz II* 51v, 19, 32 [2 r.], 35 [2 r.], 36v, 53 [2 r.] (14); *PatKaz III* 271; *HistJóz* D2; *FalZioł* IV 23c, 40c; *BielŻyw* 23, 73, 88, 92, 106, 133, 134; *MiechGlab* [90]; *WróbŻołt* aa3; *RejPs* 69v, 72v, 73v, 88; *LibLeg* 11/39v, 65, 85v, 86, 90 (9); *RejJóz* G3v, N6v, O7, P6v; Sumnienie dzywuięzię plotkam Plebanowim. *RejKup* 13v, h5v, v5v, v6v, v8; *HistAl* B3v, F6, F8v, H8v, L2v, M8; *KromRozm I* A4v, N; [świat] za mądrość to wielką poczytá i dziwuięzię tym ktorzy takie piekielne błędy wymyflac vmieią *MurzHist* Rv, A2v, I, Q2v; *MurzNT* 103v; *KromRozm II* c2, d4; *KromRozm III* Mv; *DiarDop* 105, 117; Sftálem fyne nierozumnym dziwuyąc fyne tey ípráwie *LubPs* R2, ee5; *KrowObr* 116v, 117 [2 r.], 135, 215v, 241v (12); *RejWiz* A6v, 37v, 66, 71, 122v, 147v; każdy ktory poydzie przez Bábilon/ [...] będzie pogwizdał dziwuiąc się wfłem plaga^m iego. *Leop Ier* 50/13, 3.Reg 10/5, *Matth* 22/32, *Eccle* 5/7, *Mar* 6/2, *Sap* 11/15 (11); *RejFig* Dd3v; *RejZwierz* 4; *BibRadz Cant* 1/5; *OrzRozm* A3v, I2, K3, N4, Rv; *BielKron* 109v, 124, 125v, 299v, 349v (41); *GrzegRóżn* [N3]v; *KwiatKsiąż* N2; *Mącz* 204d, 223c [3 r.], 319b, 473c; *OrzQuin* E, Kv, O4, Aa4v; *Prot* B, C, C4, D4v; *SarnUzn* D3, Gv; *LeovPrzep* F4, H; *RejAp* 31, 106v, 129v, 130, 153 (17); iż ma być Dworzánin/ áni názbýt wielki/ áni názbýt máły/ bo więc oboygú temu dziwuięzię ludzie/ prófto iáko/ kiedy się co przeciwo przyrodzeniu dziwno urodzi *GórnDworz* E, Aa6v, F3v, M5, N3 [2 r.], Ov, P7 (12); *HistRzym* 17v, 93v, 119v, 130v, 134v (13); A ták nic się nie dziwuy táiemnicam á dziwnym ípráwam Páná fwe⁸⁰ *RejPos* 322, 38v, 100, 105v, 242v, 288v (40); *BielSat* C3 [2 r.]; *GrzegŚm* 7; *KuczbKat* 45, 175, 265, 400; Nie dziwny się nie kámieniu/ Ani żadnemu známieniu/ Ale się dziwuy odmiánie/ Nacz też tobie przydzie pánie. *RejZwierc* [238], 69v, 93, 15v, 176v, 179 (21); *BielSpr* 43v [2 r.], 56v; *KochMon* 27; *WujJud* 132v, 146, 174v, 180v; *RejPosRozpr* c4; *BudBib* b, *Eccli* 40/7, 2.Mach 7/12; *MycPrz* II D; *Strum* K4, Nv, P4v; *BudNT przedm* c2 [2 r.], c3, Ii, *Ioann* 5/28, *Luc* 2/18, *Petr* 4/12; *StryjWjaz* A4 [2 r.]; *CzechRozm* 2v, 29, 59v, 62, 140v (20); *Paprupan* A4; *KarnNap* B2; *ModrzBaz* 12, 37v, 39v, 43v, 125v (10); *SkarJedn* 22, 23, 275, 313; *Oczko* 8, 21v; Co zá miecz gárdło twoie przecínał? gárdło náczynia Pánfkiego/ ktoremu się niebo dziwuięzię y we czći ie ma. *SkarŻyw* 595, 29, 51, 68, 93, 195 (35); *CzechEp* 69, 131, 155, 192, 282 (8); *CzechEpPorz* **3; *NiemObr* 9, 12, 24, 141; *KochFr* 51; *KochMarsz* 154; *KochWz* 141; *PudłFr* 42; *BielRozm* 20 [2 r.]; *GórnRozm* Kv; *KochWr* 29;

ZawJeft 48; *ActReg* 58, 82, 96, 116, 158; *GrochKal* 21; *LatHar* 196, 284, 287, 577, 665; *GrabowSet* Kv; y będę mu [*Turczynowi*] fie dziwował/ iáko y drudzy/ by bogu iákiému niezwyćiężonému *OrzJan* 25, 44, 73; *KochFrag* 40, 47; *KotakCath* B3v; *WujNT Luc* 4/22, 9/43, *Act* 3/12, 7/31, s. 560 (15); *WysKaz* 45; *SiebRozmyśl* G2; Ale niewdzięczności łufznie fie káždy dziwować może/ iáko potworze iákiey przeciw przyrodzeniu ludzkiemu *PowodPr* 17, 17 [2 r.]; *SkarKaz* 38b [2 r.], 83a, 244b, 456a, 552a, 636a; *CzahTr* K3v; *GosłCast* 4 [2 r.]; *SkarKazSej* 669b; *KlonWor* 27, 29, 74. Cf *dziwować się komu cum inf*; »jest się czemu dziwować«, »nie masz się czemu dziwować«, »dziwować się sam sobie«.

dziwować się nad kim, nad czym (3): *RejAp* 20; gdyż tho iest nieomylna obietnicá iego káżdemu wiernemu łwemu/ áby fie tákież niewiernicy dziwowali nád námi/ mówiąc: Y což to wždy łą zá ludzye/ iż łą w tákiey obronie *RejPos* 295; Mężowie Izráelfcy/ co łię dziwuiecie nád tym [*quid miramini in hoc*] *BudNT Act* 3/12.

dziwować się w kim, w czym (8): A łthoyącz#ony#[*anieli*] przeth oblycznofzczyą bofką czworakyey rzeczy łyą dzyuoualy wtey myley pannye *PatKaz II* 52v; *RejJóz* M5v; *KwiatKsiąż* N2; włzyfcy/ ná páná łwego pátrząc/ y dziwuiąc fie w nim/ tym thák wielkim Bożym dárom: [...] wzor z niego [...] bráli *GórnDworz* B7v; *SkarŻyw* 195; *CzechRozm* 159v; *ActReg* 82; *WujNT Mar* 6/51.

dziwować się komu cum inf (1): Napierwey dzywuiąc fie takim mężom zácnym cierpieć miedzy sobą tákie odmyenności w náuce Pífmá Swyćtego w ktorey przodkowye ich porodzili fie *BielKron* 200.

Ze zdaniem wyjaśniającym [w tym: *komu, czemu* (129); *iż(e)* (131), *że* (52), *co* (21), *jak(o)* (17), *gdy* (14), *jesli(że)* (12), *czemu* (4), *kiedy* (4), *skąd* (4), *dłaczego* (3), *kto* (3), *przez* (3), *gdzie* (2), *iżby* (2), *ktory* (2), *jaki* (1), *żeby* (1); *inne* (1)] (277): Temu fie iest [*baba*] dziwowałá/ Iż w domu nic nie widziálá. *BierEz* I3v, A3v, B3, E, O4v, R4v; *OpecŻyw* 12, 39v, 50v, 55v, 149 (11); *PatKaz II* 53v; *HistJóz* D2; *FalZioł* IV 40c; Laercius mowi że przeto łobie, [*Demokrytus*] dał oczy wyiąć aby fie niedziwouał iż zli miełzcżanie dobro łprawować maią. *BielŻyw* 65, 48, 88; *MiechGlab* [90]; *WróbŻołt* Y3; *RejPs* 72, 72v, 73v; *LibLeg* 11/39v, 65, 86v, 167v, 170v (9); *RejRozpr* G2v [2 r.]; *RejJóz* D6v, M7v, Q2; *RejKup* v3v, v8; *HistAl* F6, K6, L2v, M8; *KromRozm I* A2v; *MurzHist* I, Q2v; *MurzNT* 66; *KromRozm II* c2; *LubPs* P3, P3v; *KrowObr* B, B2v, 9, 22v, 132 (10); Iedno łobye by Sokoł buia w bełpyeczeńłtwie/ Dziwuiąc fie co ten łwiat czyni w łwym łzaleńłtwie. *RejWiz* 103, 66 [2 r.]. 70v, 71, 75v, 85, 147v; Nie dziwuyćie fie themu bráćia/ iefłiżec was łwiat nienawidzi [*Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus*]. *Leop* 1.*Ioann* 3/13 [*idem WujNT*], *Luc* 1/21, 1.*Petr* 4/12; *RejFig* B, Cc6v; *BibRadz* Is 59/16, k. 9c marg, *Ioann* 4/27; *OrzRozm* M2v, Ov; *BielKron* 78, 90v, 111, 120v, 429 (24); *Mącz* 223c, 223d; *OrzQuin* E, Ev, Aa4v; *Prot* C; *SarnUzn* B4, D3; *LeovPrzep* H; *RejAp* 56, 166, 180v; *GórnDworz* P7, Q4, Rv, Aa6v, Bb5v (8); *GrzepGeom* A4; Gwido [...] wyźrzawłzy gwiazdy ná niebie dziwował fie gdzieby był. *HistRzym* 81, 24v, 43v, 62, 72v, 92 (11); A ludzye oni czekáli Zácháriałzá/ dziwuiąc fie przeczby fie thák długo omiełzkawał. *RejPos* 295v, 46v, 67, 151v, 166, 334v (18); Niedziwuyże fie temu/ iż ci włzyfcy łupią/ Káždy zá łofem idzie prowadząc łwą kupią. *BielSat* C3 [*idem BielRozm* 20], C3; *RejZwierc* 42v, 169v, 174, 176, 184v, [238]; *BielSpr* 43v, 56v; *KochMon* 24; *WujJud* 118, 174v; *RejPosWstaw* [143²]v, [143³]; *Strum* K4; *BudBib Tob* 11/13; *MycPrz* II A2v; *BudNT przedm* c2, c3, k. Ii [2 r.], *Ioann* 5/28; w czym fie też y Nátánael powiećci iego dziwował/ żeby z Názáreth miáło być co dobrego *CzechRozm* 159v, 31v, 57, 123v, 200v [2 r.]; *ModrzBaz* 98v,

112v, 116v; *SkarJedn* 108, 187, 216, 313, 342, 395; *Oczko* 19, 21v; Dziwował się dla czego ony plagi cierpiał. *SkarŻyw* 283, 97, 136, 208, 213, 511 (22); *StryjKron* 542; *CzechEp* 86, 266, 365; *NiemObr* 24, 97; *KochFr* 112; *KochPam* 80; IA fye nic nie dziwuię/ że mię śmierć pożyłá/ A wżákci mi y nędzá dofyć dufzna byłá. *PudłFr* 38, 55, 66; *BielRozm* 20 [2 r.]; ále iá mowię o Szláhcicie/ y dziwuię się/ czemuście ná się ták głupie poštánowali práwo. *GórnRozm* E4, H3v; Ale fie prozno dziwowac ze tak belo *Paprup* K3v; *ActReg* 73, 95, 116; *GostGosp* +2v, +4; *Phil* P; *GórnTroas* 3, 74; *GrabowSet* O2v; *KochFrag* 47; *OrzJan* 73; *LatHar* +4, 287, 714; *KolakCath* C3v; *WujNT* 121, 186, *Luc* 2/18, *Ioann* 3/7, s. 625 (18); *SiebRozmysl* K3; *SkarKaz* 38b, 551a; *CzahTr* C2; Y myc fie téz dziwować fnadz nie przeštawamy/ A zwłáczá gdy ná pámięć łobie przytaczamy Młódzięcá tego/ który oto przed wšytkimi Kwitnáł/ á všidlon iešt ípráwami tákimi. *GosłCast* 30; IAk fie iey to przydáło bárzo się dziwuię *PaxLiz* Bv, B2v; *SkarKaz* 676a, 687a; Dżiwuyże się tu ptakom z infszymi żwierzęty/ Ze częšto gárdło dáia dla márney ponęty *KlonWor* 27, 74.

Ze zdaniem przyczynowym [w tym: komu, czemu (41); bo (29), gdyż (9), abowiem (7), abociem (2), boć (2), ponieważ (2)] (51): *OpecŻyw* [34]; dzyuoualy się {anyolowye ízwyący} yey nayuyáthłzey czyštofzcy, aboczyem uydzyely yšz bog ínyey się myal narodzycz *PatKaz II* 52v, 53; *PatKaz III* 142v; *RejPs* 69v; *RejKup* v5v; Alexander [...] dziwował fie bárzo onemu mišternemu budowániu/ Abowiem [...] byłá tam ziemiá połožona po wšytkim páłacu z rozmáitego kámienia kofztownego *HistAl* F8v, H8v; *KromRozm I* A4v; Zadziwowališmy się temu i teraz dziwujemy, bo to się nam zda przeciw rozumowi *DiarDop* 117; *LubPs* E2; I rozumiem dobrze temu/ iż ludzie mądrzy tego śwíata/ [...] będą náprzećiwko mnie íšemráć/ y wšytko złe ná przećiwko mnie mowić [...] Ale się temu nie będę dziwował/ gdyż nie koždy tżłowiek zna/ iakowy iešt rozdział miedzy Bogiem/ á miedzy Dijábłem *KrowObr* C2; *Leop 4.Esdr* 4/26; *BielKron* 80, 254, 318; *GrzegRóżn* N3v; *OrzQuin* Kv, O4; *SarnUzn* Gv; *RejAp* 129v; *GórnDworz* Aa3v; *RejPos* 103v, 135v, 290v; *GrzegŚm* 7; dziwować się temu nietrzeba/ ponieważefmy tho iuż nie raz pokázáli *KuczbKat* 45; *RejZwierc* 34, 175v; *WujJud* 132v, 146, 180; *CzechRozm* 9, 36v, 127v, 136v, 223; *SkarŻyw* A5; *CzechEp* 251; *NiemObr* 12; *KochFr* 51; *PudłFr* 58; *KochWr* 29; *ActReg* 96; *LatHar* 284; Dżiwuiem fie y šercu/ y vczynkóm twoim/ Cnotliwa Telezyłlo: bo gdyš všlyfzálá O wielkię śwíych porážce/ wnetés brón porwála *KochFrag* 40; *WujNT Mar* 6/51, *Ioann* 5/38, *Act* 13/41; *SkarKaz* 122a; *CzahTr* L3.

W połączeniach szeregowych (21): Wefelcie fie vbodzy [...] dziwuycie fie bogaci lękáycie fie pyšni/ iijž pán buog wšlytkié chwály leży w grubé štayni *OpecŻyw* 20, 91 v; *BielŻyw* 156; *MurzNT Matth* 9/8; Niedziwuyćiefz fie tedy/ áni fie téz štego ímućcie/ y niegorfzcie gdy was będzie śwíat przešládował *KrowObr* 154v; [syn przejrzał] Matká ie^{go} ízlá przyniošlá go miedzy godniące z dobrimi oczymá: wšythcy fie dziwowáli y rádowali. *BielKron* 343, 142, 356v; *OrzQuin* E; *RejAp* 184v; *RejPos* 135v, 234, 323v, 335v; śwíete ciáło Bogá twego wiára ogláday/ vmyšlem došięgay/ šercem przyymuy/ dziwuy fye/ w wielkię vczćiwošći miey. *BialKat* 331; tymże obyczáiem łakomy człowiek chwałę dawa/ dziwuię fie/ y miłnie pieniądze/ y mnima áby w onym doštátn á p<á>ńštwie iego wšytko podpomożenie żywotá iego połožone było. *RejPosWstaw* [110³], [110³]; *ModrzBaz* 17; *SkarŻyw* 270; Y ktož z lidí pobožnych zádrzeć/ y dziwować się nie muší/ vwažaiąc takie okrucieńštwo tych śwíetych oycow przećiwko włáfnym Pánom śwíym *NiemObr* 167; *LatHar* 196.

W charakterystycznych połączeniach: (nie) dziwować się barzo (barziej) (57), ciężko (2), czasem, często, dalej, mało, najmniej (3), nie (24), niepomału, prożno, wielce (wielmi, więcej) (5).

Frazy: »jest (a. było), mieć się czemu dziwować« (7 : 4): Kiedyby się kto dośtátetnie tey ípráwie wálzey przypátrzyć chćiał konietznieby się miał tczemu dziwować *KrowObr* 124, 115v; íeftći íye czemu dźiwować/ że Pan Bog onym hrubym żołnierzom táki dowćip dawał. *OrzRozm* M2v; Bo kto tám [...] widał ony wymyflne vbiorý íego/ [...] ony muły ony konie vbráne íego/ íeft się czemu dziwować. *RejAp* 153, 143; Było się tám ná wśytki ítrony czemu dziwować *GórnDworz* P4; *CzechRozm* 9, 170v; *SkarŻyw* 573, 598; *CzechEp* 370.

»nie masz, nie mieć, nie było się czemu (a. temu, a. przecz) dziwować« (8 : 1 : 1): *OpecŻyw* [34]; Niebyłoby się więcej czemu dziwować íedno gdibi ludzie dobrze žiui być žądali, á nauykli nieinak íedno rozumem žywi być *BielŻyw* 92; *LibLeg* 11/170v; *GórnDworz* Aa6v; *RejŻwierc* 27; Prożno to, patrząc na twarz i taką urodę, Niemasz się przecz dziwować, że tak wielką szkodę Dla niej Trojanie cierpią *KochMon* 24; tedy się niemáż czemu dźiwować gdyż się y ná ínfzych mieyfcách także w licźbie omyłká tá pokázuie *CzechRozm* 136v, 127v; *KochWr* 29; *KochFrag* 47.

»(wszytek) świat dziwuje się« [szyk 3 : 2] (5): Ze choćbyfmy nie chćieli/ potknać się muflmy. Wy/ ktorých się náuce wśytek Swiát dźiwuie/ Wy ktorým złoty wieniec Apollo gotuie *Prot* D4v; *RejAp* 106v; *RejPos* 335v; *KolakCath* B4; wśytko to cze^{mv} się swiát dźiwuie/ oto w dym się obroćilo. *WysKaz* 45.

»wszyscy się dziwiają itp.« [szyk 41 : 10] (51): Ci co Ezopá flucháli/ Wfzyfcy mu się dziwowáli: Chwałę íego rozum lity/ Y dowćip niepośpolity. *BierEz* E2v, R4v; íedene^m vczynek vczynil/ a wflfytcy się dźiwuiecie [*Unum opus feci, et omnes miramini Vulg Ioann* 7/21] *OpecŻyw* 66v, 5, 20, 33, 178v; *RejPs* 69v; *MurzHist* A2v; *LubPs* P3v; A iż się íey [*Wenus*] vrodzye wfzyfcy dziwowáli/ Boginią íą miłości potým názywáli. *RejWiz* 37v; *Leop Mar* 5/20; *BibRadz Luc* 1/59, *Ioann* 7/20; *OrzRozm* Rv; gdy mu [*lwy Danielowi*] nic nie vczynili/ dziwowáli się wfzyfcy/ dla czego krol kazał go wypuścić od nich. *BielKron* 111, 41v, 109v, 299v, 324, 383 (12); *RejAp* 140v; Krolu wielmożny/ wfzyfcy się goduiação dźiwuía takowe^{mv} ímutku twey miłości *HistRzym* 93v, 107, 130v; *RejPos* 283; *RejPosWstaw* [143³]; *MycPrz* II A2v; *BudNT Ioann* 7/21 [2 r.], *Luc* 2/18; *CzechRozm* 140v; *SkarŻyw* 209, 332; *WujNT Mar* 5/20, *Luc* 1/63, 2/18, 4/22, 9/43 (8); *SiebRozmyśl* G2; *SkarKaz* 83a; *GosłCast* 4.

»dziwowała się wszytká ziemia« (3): Y dziwowałá się wflfytká žiemiá oney beftyiey [*Et admirata est universa terra post bestiam*]. *Leop Apoc* 13/3; *BudNT Apoc* 13/3; *WujNT Apoc* 13/3.

Zwroty: »dziwować się wielkim dziwem, podziwieniem, zdumieniem« [szyk zmienny] (3 : 1 : 1): *RejPs* 88; y zassie potým poflalyfczie niemale woýlko swe konne a ítroyne, y dzywvye flýe temv barzo wyełkym dzywem czo temv za przyczina yeft. *LibLeg* 11/85v, 90; przez obiáwienie Boskie [*Daniel*] tráfił Krolowi Nábhodnozorowi fen álbo widzenie/ dla czego krol zdumieniem wielkim dziwował się íego rośtropności w thák młodym wieku *BielKron* 93; A widząc íą dźiwowałem się podźiwieniem wielkim [*et miratus sum, cum vidissem illam admiratione magna*]. *WujNT Apoc* 17/6.

»dziwować się sam w sobie, u siebie« = *secum mirari, iritra se stupere Vulg* [szyk zmienny] (2 : 1) (3): Iozeph odłzedłzy ná ítronę dzywuioącz się a płacząc łam w łobie mowi *RejJóz* M5v; Lecz Piotr

[...] náchyliwłszy się [nad grobem] wyrzał łáme prześcieradła leżące/ y odłzedł dziwuiąc się łam v siebie temu co się sftało. *WujNT Luc 24/12, Mar 6/51.*

»dziwować się sam sobie« [szyk zmienny] (2): On nieboraczek i łam łie łobie dziwował/ że choc by był rad aby mógł łerdecznié pana wzywać przédsię nie mógł by łamniei *MurzHist I; Miratur sese, Dziwuye łie łam łobie/ kocha łie łam w łobie. Mącz 223c.*

»dziwować się w sercu« (1): gdy czytał [Anastazyjus] męczennikow S. woyny y ćierpliwości/ iufz w łercu ich się cnoćie dziwuiąc/ takiego ich łzcześcia vcześnikiem być prágnął. *SkarŻyw 74.*

Szereg: »zdumie(wa)ć się i (a) dziwować się« = *stupere et mirari Vulg* [szyk 3 : 1] (4): iż Aaronowá rozgá z narodu Lewi zákwitła/ [...] gdye łie włzyłscy zdumieli y dziwowali/ opuściłwzy nienawiść przeciw iemu *BielKron 41v; Dziwuy się á zdumieway/ iż się z tobą prochem/ y błotem zrownał Pan chwały/ á tak wielki ziemie y niebá tworcá SkarŻyw 2; WujNT Act 2/7, 12.*

W przén (9) : Niech się łmył/ niech się włzytkie siły me dziwuią *GrabowSet X2v.*

dziwować się komu, czemu (6): OpecŻyw 3v; nycz tak ułoko nyeuczynyl [...] bog yako panną matką bozą ktorey łloncze y myłyącz łyą dzywuyą *PatKaz III 117; RejJóz N6v;* Gory iák wołk tak łpłynęły/ od Páńłkiey obliczności/ Zyemiá drżála dziwuiąc się/ iego wielkiey możności. *LubPs V6;* á iákożby thu nie miáło zádrzec kázde łerce/ dziwuiąc się tym łprawám á tym możnołciam thwoim. *RejPos 283v;* Co wiednymże roku Bog zemścił gdy puścił máłe wołko Syryiłkie/ ktore iednák (czemu łie tám piłmo dziwuié) wielkość ludu żydowłskiego poráziło/ y w niewołą zábráło. *PowodPr 30.*

Ze zdaniem wyłáśniającym (1): Ktorych kiedy się dowie/ będzie się dziwował/ Przysłzy łiek/ że tak dłuęo Pan mię tu záchował. *Prot B2.*

Ze zdaniem przyczynowym (1): A barzo łie moja głowa teź temu [pieniędzom w workach z żytem] dzywuié Bo gdy nám żyto oddawał łam zapieczętował *RejJóz N6v.*

2. Przypatrywać się, przyglądać się z zaciekawieniem, ze zdumieniem; gapić się; hiscere Mącz; spectare Calag (101) : *spectacula, dzyvovacz syá BartBydg 147b; RejJóz G6v, O2v;* Oliwne drzewká włzędy przy brzegoch zyelone/ Stoią pięknym porzádkiem/ iáko rozłádzone. Zábáwił się dziwuiąc/ áż go ciemnoś zálzła *RejWiz 176v, 125v, 167v; RejFig Cc3;* Przychodźili do nas Nigrythe [...] ná brzeg rzeki z rozmáitymi rzeczám/ drudzy teź dziwować się. *BielKron 451v, 84v, 451; Hisco, [...] Dzywować się/ zápátrzyć łie nieco. Mącz 156b; GórnDworz T2v [2 r.]; RejPos 237; V nas wiewłza część ludzi/ ábo do ognia przychodzi tylko dziwować się [spectatum ... veniunt]/ ábo zániedbawłzy domu łásiéckiego/ rzeczy Xwe wynołzą. *ModrzBaz 35v; Calag 595b; [Bonifacyjus] biewał tám, gdzie mordowano łługi Chryłtułowe. y między wielkością ludzi/ ktorzy się dziwowali/ vyrzał rozmaite á nieznośne męki wyznawcow Chryłtułowych. SkarŻyw 440; StryjKron 51; Pánie/ godnoli/ niech tę rołkolfz z tobą cznie/ Niech drudzy zá łby chodzą/ á iá się dziwuię. KochFr 40; ActReg 98; GostGosp 142; SkarKaz 242b; KlonWor 33.**

dziwować się komu, czemu (69): Więć ci ktorzy przychadzáli. Ezopowi łie dziwowali: Tákoćiem łzkaráda twarz miáł *BierEz Bv, B, R4v; OpecŻyw 125; RejPs 68;* A my łie iedno chodząc włzędy dzywuiemy Tym łprawám czo ich indzie tak nie widuiemy *RejJóz O3; RejWiz A6v, 43, 138v, 177v, 179v; KochZuz A2v; TV łie dziwuy tym wieprzom [o opatach]/ co tak dármno łtyli/ Y iáko łie nie włtydzą/ co ie potuczyl. RejZwierz 104v, 6v, 109; BibRadz Gen 24/21; [Nektanabo] Vkazał iey*

tedy tablice Płanet złote/ [...] Krolowa przymknęła sie bliżey/ dziwuiąc sie onym rzeczam nigdy nie widány *BielKron* 122v, 55v, 78, 319, 442v, 460 (10); *RejAp* 143v; Y coście sie wyfzli dziwować trzćinie kthora sie od wiátru chwieie *RejPos* 10v, 49, 76v, 107, 126, 209v (22); A nie dofyć ná tym ábyś sie tám iechał dziwować wyftáwionym páłacom [...] ále sie przypátruy ludziom y ich kftátom á obyczáiom/ á zwlázczá takim/ [...] s ktorychbyś miał łufzne przykłády brác *RejZwierc* 23v; Iz gdzie iuż tháką wżetecznicę przeftádczono/ tedy iá ná oflicę oczymá do ogoná wládzono y przywázano/ y ná rynek przywiedziono/ záwoławfzy áby sie wżyfcy zefzli á temu sie dziwowáli. *RejZwierc* 33v; A mądrzy ftárzy ludzie [...] ná máyefaty ktore ná to fpráwowano áby sie z nich ftáteczni ludzie krotofilam dziwowáli/ bárzo rádzi sie fchodzili *RejZwierc* 165, 17v, 45v, 75v, [238] (14); Hánribál [...] kázál przywězowác Wołom do rogow pochodnie [...] Gdy to widzieli Rzymiáne/ dziwowáli [!] sie temu z boiáźniá *BielSpr* 38v; *ModrzBaz* 14, 135v; *KochFr* 57; *KochMRot* B; *WerKaz* 305; *GrabowSet* Y.

Zwroty: »z daleka dziwować się« [szyk zmienny] (9): A iz [Zacheusz] był vrodá nie wielki/ [...] wftápił ná drzewo [...] zwano Sykomorum/ á z dáleká sie dziwował á przypátrował onemu dziwnemu człowieczeńftwu Páná náłzego. *RejPos* 347v, 76v, 160 [2 r.], 174v; Iuż czárt z dáleká dyfzác á dziwuiąc sie zágládac muśi/ á pomyfláiac łobie co to ieft zá pan/ iz go thák pilnie ftrzegá *RejZwierc* 173v; A tak część ze zwyczáiu część teź z wiadomości/ Z dálekám sie dziwował fwieckiey przypádłóści. *RejZwierc* 240v, 32v; A oná záś pará ludzi/ ktorzy fię [...] poniewolnie zeymuia/ [...] á iáko wilcy zdáleká ná fię zágládia; teź fię im ludzie iáko wilkom zdáleká dziwuiá *WerKaz* 305.

»oczyma dziwować się« (1): Bo nie dofyćci ná tym/ iz sie tylko oczymá dziwuiefz/ á wżymá ftyfzyfz o Boftwie *RejPos* 209.

»stać dziwuiąc się« (4): Mężowie Galileyfcy tzo tu ftoijcie dziwuiátz sie [...] wrotzcie sie do miafta/ oczekáwáycieź tam daru niebieskiego *OpecŻyw* 174v; *RejAp* 152v; A pan sie przed nimi pyfzni iz chroftielá vgonił/ á oni ftoia dziwuiąc sie širpy porzuciwfzy. *RejZwierc* 109v [2 r.].

Szereg: »dziwować się, (i, a itp.) przypatrować się (a. przypatrzeć, a. patrzeć)« [szyk 20 : 4] (24): *BierEz* R4v; *RejPs* 187; Potym wżyfcy rzućili sie [...] z wielkim pędem przeciw miáftu Kánonor. [...] a Krolowi Kánonorfkiemu kazaliśmy z Miáftá pátrzyć/ á dziwować sie náłzey krotofili. *BielKron* 460; Ale wierni Pánfcy nie sie tym beftiam nie dziwuiá/ nie sie ich wżetecznyim fpráwam nie przypátroiá/ iedno idá zá Báránkiem fwoim *RejAp* 143v; oto małz Miefiác/ Słóńce/ gwiazdy/ polne kwiecie/ gory [...] tu sie dziwuy/ tu sie przypátruy á rozmyflay łobie/ kto to ieft á iáki to ieft co to fpráwiłá fwięta wielmoźność iego. *RejAp* 180v; przy fwiętyim Máieftacie [...] sie iuż będą dziwować á przypátrowác onym frogim dekretom iego/ ktore będzie wydác raczył ná ony niewierniki fwoie. *RejPos* 319, 37v [2 r.], 107, 126, 204, 245 (11); *RejZwierc* 17v, 169v, 184v, 195; Zadney rzeczy więcey niema prágnąc człowiek [!] Chrześcijáńki/ iedno mieć onego coby fię dziwował ábo przypatrzál iego fpráwam á chwalił ie [guam talem habere spectatorem et approbatorem suarum actionum] *ModrzBaz* 135v, 14; Wolno iéy w niebie gwiazdom fię dziwować/ Y fpórnyim biegom zblifká przypátrowác. *KochFr* 57; *ActReg* 96.

3. *Mieć za złe; gniewać się (10)*: Włzákoż włyfycy zá złe mieli/ Ptacy gdy dutká widzieli: Pocześniey poładzonego/ Ptaká barzo plugáwego. Aż im śiedząc wroná rzeczé/ Czemu się to dziwuiećie: Pánowieć cnoty nie baczą/ Po odzieniu goście raczą *BierEz* O4v.

dziwować się komu (9): *BierEz* L4; ktorzy [*maszkarownicy*] biegáiąc po vlicach zwonki brząkáią/ iż fie im ludzie dżiwuią/ y łnich násmiewáią. *KrowObr* 120, 242v; bo nie záwždy mamy gardzić vboftwem/ ani fie mamy dżiwować bogaczowi ktory nie ma rozumu [*neque mirabilis dives mentem non habens*]. *BibRadz Eceli* 22/27 [29]; Ddżiwuiemy [!] fie ták bogátemu pánu/ od nas vbogich fkárbow chce nábywáć/ gdzie ich nigdy nie bywa/ łfuzniey by nam vbogim od wielkiego páná ich nábyć *BielKron* 296v; *HistRzym* 13; Máłoby nie lepiej ábyś nic nie wzywáwły domá liedział/ bo dofyć iżći fie tu ludzie dżiwuią/ nie trzebáć do cudzych kráíow ieżdżić. *RejZwierc* 17v; *CzechRozm* A5v; Tobie ktoryś mię niedoświádomego kuśił/ rozumiejąc mię być podobnym łobie/ nie dziwuię fie/ y odpufzczámći/ ále wychodź łthąd záraz/ żebyś inśzych nie zwodził gdyś mię nie mógl. *Phil* F2.

Ze zdaniem wyjaśniającym [iże (2), że (1)] (3): Mowił táko [*dqb*] nárzekáiąc/ [...] Nie dziwuię fie śiekierze/ Iże me ciáło táko dzièrze: Bo to czyni poniewoli *BierEz* L4; *KrowObr* 242v; *CzechRozm* Av.

Ze zdaniem przyczynowym (1): Corko miła/ nie dżiwuy fie temu [*Apollonowi*] bo żadny tego nie żáda czego dofyć domá ma. *HistRzym* 13.

Szereg: »nie mieć za złe ani dziwować się« (2): Mnie tełz niemiey zá złe/ áni fie dziwuy/ iżem ták piłał *KrowObr* 242v; *CzechRozm* A5v.

Synonimy: 1. zdumiewać się; 2. przypatrować się.

Formacje współrdzenne cf **DZIWIĆ SIĘ**.

Cf **DZIWOWANIE, DZIWUJĄCY SIĘ**